

Praxis

Julia Segal, John Simkins: Anyunak szüksége van rám (Részletek egy hosszabb tanulmányból)⁷

Minden szülővel előfordul, hogy néha megbetegszik. Megfázik, izületi gyulladása lesz, kisebb-nagyobb betegségek, balesetek mindenkit érhetnek. Az 1940-es, '50-es években TBC miatt kórházba kerülő asszonyok gyermekei fejlődésüknek meghatározó szakaszában váltak árvákká; ezek a gyermekek ma már saját gyermekeiket nevelő felnőttek. Sok idegrendszeri megbetegedés, a ma már jobbára ismert központi idegrendszeri koordinációs betegségek, mint a Sclerosis Multiplex, vagy a kevésbé beazonosított betegségek lassú leromlást és a képességek fokozatos elvesztését eredményezik. Egyes betegségek nem hagynak a gyermeket titokzatosan gyötrő fizikai nyomot, mások rémisztő fizikai és lelki sebeket ejtenek.

Mit tegyen, hogyan viselkedjen a beteg szülő? Ne is törődjön betegségével, annak reményében, hogy egyszer úgyszólván elmúlik? Vagy csapjon nagy hűhót körülötte? Őrizze meg nyugalma, de tudatosítsa környezetével, hogy ő csendben ugyan, de szenved? Azonnal essen ágyra? Sok betegséget kezdeti stádiumában még gyógyítani lehet; de az is megesik, hogy egyes kezdeti tüneteket eltúloznak.

Bármelyik magatartást választaná is a szülő, a gyermek figyel, megállapít, kialakítja saját elképzelését, s még azt is előrevetíti, tudatosan vagy öntudatlanul, hogy ha felnő, vajon ő is beteg lesz-e vagy egészséges marad...

Amikor a szülő megbetegszik vagy rokkanttá válik, mind a szülőknek, mind pedig a gyermekeknek rengeteg váratlan érzéssel kell megküzdeniük.

A betegség és a rokkantság számos formában árthat. Megronthatják az emberek közti kapcsolatokat.

Ez a tanulmány segíteni szeretné a szülőket és a gyermekeket: ne szorongjanak attól, hogy árthatnak; ha nem óvják túlzottan egymást, akkor jobban megismerik a másoknak a helyzetét.

Szeretnénk szót ejteni a beteg vagy rokkant szülő szerepéről is. Némely betegség megfosztja a szülőt bizonyos szülői feladatok teljesítésétől, más kórok csak megváltoztatják a szerep gyakorlási módját. Azt tapasztaltuk, hogy időnként mind a szülőt, mind pedig a gyermeket emlékeztetni kell arra, hogy betegsége ellenére a szülő felnőtt ember, és felelőssége és kötelességei vannak. Némelyiket nem teljesítheti a beteg szülő, de nagyon fontos megkülönböztetni azokat a feladatokat, amelyeket átengedhet másoknak, azoktól, amelyekhez ragaszkodik. Szülő és gyermek nem cserélhetnek szerepet anélkül, hogy a gyerek komolyan ne sérülne. Sok gyerek csak a szülői szerep eljelentéktelenítésével tudja leküzdeni sérüléseit. Mindezt Sclerosis Multiplex – a továbbiakban SM – betegekkel való foglalkozásaink során tapasztaltunk.

⁷ Julia Segal pszichoanalitikus és képzett terapeuta, több ilyen tárgyú tanulmány, könyv szerzője. Több éven át családterapeutaként dolgozott a brit Sclerosis Multiplex Kutató Intézet (az Action and Research for Multiple Sclerosis -ARMS) keretében.

John Simkins az ARMS egyik alapítója és 18 éve vezetője. Két saját és egy fogadott gyermeke van, az édesanya SM-beteg.

Az SM betegek nehezen küzdenek meg betegségükkel. Rájuk nem minden alkalmazható, ami általában a betegekre érvényes. SM betegekkel foglalkozva fogalmazódtak meg bennünk általánosan érvényesnek tűnő gondolatok az emberi kapcsolatokban, különösképpen a szülők és gyermekek viszonyában kialakuló betegségképzetekről.

A segítségnyújtás útvesztői

A gyerekeknek nyújtandó segítség legfőbb forrása a szülő. De mások is segíthetnek a gyerekeknek. Nagyszülők, tanárok, orvosok, barátaiknak szülei – vagy szociális munkások, akik szakképesítéssel rendelkeznek. Mindannyian nagyon bonyolult problémákkal találhatják szemben magukat, meg kell gondolniuk, hogy mennyire bonyolódjanak bele. Megemlítünk pár ilyen esetet.

Mindenkiben, aki segíteni akar egy családnak vagy egy gyereknek, felmerülhetnek ilyen kérdések: akarja a gyerek, hogy segítsek? Akarják a gyerek szülei, hogy segítsek?

Tenni szeretnének valamit, de ezt elhomályosíthatja a szóbeli és nem szóbeli üzenetek közti kapcsolat, összjáték hiánya. A gyerekek kérhetnek segítséget vagy felajánlhatják bizalmukat, és ezután minden további kapcsolatot is megtagadhatnak. Családok mondhatják: „Majd szólunk, ha szükségünk van valamire”, s aztán nem szólnak. A felajánlott sajátos segítség elutasításra találhat, s nem mindig világos, hogy ez a segítség módjának, vagy úgy általában a segítség szándékának szól-e.

A szülőknek gyakran nehéz a segítséget elfogadni, vagy eldönteni, hogy milyen formában lenné az igazán hatásos. Gyerekek és fiatalok gyakran kijelentik, hogy nem akarják, hogy egy felnőtt foglalkozzon velük, hogy aztán mégis naponta megjelenjenek, különböző kifogásokkal. No meg, a segítség eleve elutasítandó módon is felajánlható.

Egy asszony, akinek a férje több évig nagyon beteg volt, mindig azt válaszolta az orvos udvarias érdeklődésére, hogy „Minden rendben van!” Amikor azonban egy nap az orvos más hangsúllyal kérdezte: „Na és Ön hogy van?” a nő teljesen másként reagált, és elmondta, hogyan is érzi magát – ennek következtében az orvos nagyon elszégyellte magát korábbi meggondolatlanságáért.

Nem vagyok betolakodó?

A „betolakodás” aggálya akkor is felmerülhet – tapasztalatból tudjuk –, ha egyértelmű felkérés kaptunk a segítségre. Jogos a család vagy a gyermek magánügyeibe való beavatkozástól tartani, de ne feledjük, hogy ez a felelősségérzet elhárításának egy módja is lehet.

Néha a felnőttek óriási szabadsággal rendelkeznek, hogy eldöntsék, beavatkozzanak-e vagy sem. Olykor erősnek és képesnek érezhetik magukat arra, hogy jelentős energiát fektessenek be különös gyerekek vagy családok segítségébe – olykor viszont nem.

Milyen felelősséggel tartozom általában mások, de különösen a család iránt?

A válasz az egyedi kapcsolat természetétől és a meggyőződéstől is függ. A nagyszülők felelőssége eltér a szülőkétől; a tanároké az orvosokétól. Pár családot tömörítő kulturális és vallási csoport erős felelősséget érezhet tagjai iránt, de a csoporton kívüliek iránt ez már nem szükségszerű. Mások egy sokkal tágabb csoport iránt éreznek így, de itt nem mindig tisztázott a felelősség mértéke és korlátai. Beszélgethet például egy nagyszülő egy gyerekkel szüleinek

romló állapotáról és arról, hogy milyen következményekkel járhat a helyzet rájuk nézve. Egyesek szerint egy orvos is megteheti ezt, mások szerint nem.

A tanárok is tartoznak bizonyos felelősséggel az általuk nevelt gyerekek iránt, de ők nem tanácsadók vagy szociális munkások, azonkívül felelősségük egész osztályokat érint; ez gátolhatja őket abbéli vágyaiknak megvalósításában, hogy minden egyes gyereknek bizalmasabb kapcsolatot ajánljanak.

Elfoglalom valaki helyét azzal, hogy betolakszom?

Vannak emberek, akik úgy segítenek, hogy azáltal valaki más, egy felnőtt vagy egy gyerek mindig kirekesztve érzi magát. Fontos biztosítani, hogy a segítség vagy odafigyelés felajánlása ne tegye tönkre a gyermek más kapcsolatait, főleg szüleivel és testvéreivel, akik otthon laknak. Legyen bár könyörtelen és visszautasító a szülő, akkor is nagyon fontos ő a gyerekének, és mindenképpen el kell kerülni a szülő-gyermek kapcsolat elrontását. Még a legkritikusabb helyzetben is – például, ha a szülő a gyerek életét fenyegeti – segíteni lehet a gyereknek, hogy emlékezzen a szülő jó és szeretetteljes megnyilvánulásaira is. Egy gyerek, akire nagy figyelmet szentelnek az iskolában vagy otthon, gyakran érezheti magát rosszul és vétkesnek, hogy elvonja a figyelmet a többi gyerekről; ezt is el lehet fogadni.

„Minden lében kanalak”, „kotnyelesek” és „jótét lelkek”

Vannak emberek, akik beleszólnak mások ügyeibe, elsősorban önös érdekből, bár ezt nem is tudatosítják magukban. Hatalmat, kontrollt, befolyást akarhatnak az esetek felett, felsőbbrendűség-érzetük hálát és elismerést követel, s miközben másokra ráerőltetik magukat, sérüléseket okoznak. Elviselhetetlennek találják, ha nem az érdeklődés középpontjában állnak, s mindent elkövetnek a segítség felajánlásánál, hogy magukra vonják a figyelmet. Az ilyen emberek nehezen hiszik el, hogy amit tesznek, azzal nem segítnek; ők úgy látják, jót cselekszenek. Ugyanakkor bizonytalanságérzetük is támad saját értékük és fontosságuk tekintetében. Talán az elégedetlenségnek ez az érzete hajszolja őket, hogy „segítsenek”, miközben valójában tehetetlenek. Néha annyira jótékonykodnak, hogy senki másnak nincs esélye jónak lenni: ténylegesen akadályoznak másokat a segítségben.

Az ilyeneként segítenek csüggesztő, idegesítő vagy frusztráló tapasztalatokat halmoznak, és nagyon nehéznek találják az efféle segítséget határozottan, de kedvesen visszautasítani. Az „áldozatokkal” beszélgetve gyakran megállapítható, hogy a segítségnyújtás is problémát jelenthet, nem csupán a segítségre szorulás.

Mindenki, aki segítséget kínál egy családnak, érdemesnek találhatja kikérni mások véleményét erről. Az érintett családot is hasznos lehet megkérdezni, de nekik nehezükre eshet őszintén válaszolni.

Ki állhat szóba a gyerekekkel?

Vannak emberek, akik képesek a gyerekekkel szüleik betegségével vagy rokkantságával kapcsolatos gondokról és érzelmekről beszélgetni. Tapasztalataik az olyan gyerekeknek is hasznára válhatnak, akiknek nincsenek beteg szülei: hiszen ők is küszködhetnek kínzó gondolatokkal és érzésekkel.

A szülők

Néha a szülők a legalkalmasabbak, hogy a gyerekekkel komoly dolgokról elbeszélgessenek. Gyakran nagyon nehéznek találják a szülők ezt a feladatot: félnék megmondani a rosszat, félnék nevetségessé tenni magukat vagy megalázni a gyereket, s félnék bármit rosszabbul csinálni, mint eddig. Amikor készen állnak arra, hogy komoly kérdéseket vessenek fel, sokszor megkönnyebbülnek a gyerekek jó reakcióit látván.

Jones asszony aggódott serdülő fiáért, aki hosszasan járkált körbe-körbe a lakásban, s nem bohóckodott az apjával, aki pár hete érkezett haza a kórházból egy komoly MS-visszaesés után, és mozgásában sokkal korlátozottabb volt, mint annak előtte. Végül Jones asszony összeszedte minden bátorságát és megkérdezte a fiát, hogy fél-e attól, hogy többé nem civódhat apjával. Arra volt kíváncsi, gondolkodott-e azon a fia, hogy sérülést okozhat az apjának. A fiú kinevette ugyan, de hangulata megváltozott, és egyszer csak elkezdett felszabadultan fütyörészni a ház körül.

Jennifer 6 éves volt. Mindig arról beszélt, hogy „amikor apa jobban lesz...”. Sokáig tartott, amíg anyukája képes lett megmondani kislányának: „Tudod, a papa nem lesz soha jobban.” Jennifer elcsöndesedett, később meg együtt sírtak a mamájával.

Mike nagyon jól kijött tizenéves nővéreivel. Mikor édesanyjuk kezdte elveszíteni emlékező- és járóképességét, szóba hozta ezt a gyerekek előtt. Amikor a lányok kiabáltak anyjukkal, és felszaladtak az emeletre, ahová nem tudta követni őket, Mike hívta vissza őket, hogy lezárják a vitát, mondván, hogy nem volt fair, amit anyjukkal tettek.

Mindazonáltal nem mindig a szülők a legalkalmasabbak, hogy komoly dolgokról beszélgessenek a gyerekekkel. Néhányan úgy vélik, hogy saját gyerekeikkel nem tudnak a legfontosabbakról tárgyalni. Nem mindig képesek arra, hogy az érzelmeiket megosszák gyerekeikkel. Pedig nem kellene folyton azt érezzék, hogy az ő bajuk csakis diszkrécióval kezelhető. Mások beszélgetnek gyerekeikkel az érzéseikről, de nem tudják elviselni, ha azok olyat mondanak, ami nem egyezik az ő elképzeléseikkel. Megint mások lázas tevékenységgel reagálhatnak az őket vagy partnerüket érő veszteségre, és minden ezzel kapcsolatos érzést és gondolatot megpróbálnak kitörölni. Kérhetik gyerekeiket, hogy tegyenek valamit, „amivel elterelik szüleik figyelmét a bajról”, de teljességgel képtelenek meghallgatni őket.

Nem csak a szülők lehetnek a szülő-gyermek párbeszédre alkalmatlanok. Sok serdülő, de még a kisebb gyerekek sem akarnak a szüleikkel a legfájdalmasabb gondokról beszélni. A serdülőkor az az időszak, amikor a gyerekek elkezdnek önállósodni, s attól félnének, hogy visszakényszerítik őket egy sokkal gyermekibb szerepbe. Kerülhetnek családon kívüli segítségforrásaik, és szívesebben fordulnak oda.

Bármilyen életkorú gyerekek számtalan oka lehet, amiért tartózkodik elmondani szüleinek gondolatait, vagy meghallgatni, amit ők akarnak vele közölni. Például, próbálhatja megkímélni szüleit a saját fájdalmaitól, vagy büntetheti szüleit visszahúzódságukért azzal, hogy ő is távolságot tart.

Kezdeti visszahúzódság esetén érdemesnek tűnik a gyereket beszélgetésbe, akár sírásba kényszeríteni egy nagyon zavaró szituáció kapcsán. Néha a szülők nem tudják vagy nem érzik helyesnek ezt megtenni.

Rokonok vagy közeli felnőtt barátok?

Azok a felnőttek, akik megnyerték a gyermek bizalmát, könnyebben beszélgetést kezdeményeznek mind a gyerek, mind a szülei hogylétéről. Közeli rokonok vagy felnőtt barátok felajánlhatják segítségüket, mert könnyen bizalmasukká fogadják őket a gyerekek. A

nagyszülők helyzete is gyakran előnyös a segítségnyújtás szempontjából. A gyerekek szülők elleni szövetségesként kezelhetik őket. Ezt még támogathatja is a család, amíg át nem lépnek bizonyos határokat. Sok gyerek vagy serdülő, akár bánatos, akár nem, egyfajta második otthonra vagy segítő kapcsolatra talál, általában a barátok szüleinél.

Az iskolatársak

Az iskolatársak gyakran segítenek abban, hogy a gyerek jól viszonyuljon a szüleihez vagy a szülei problémáihoz, és ilyenkor a felnőtteknek el kell fogadniuk, hogy néha a gyerekek nagyobb támaszra lel a barátainál, mint a szüleinél. Általában azonban úgy tűnik, hogy a gyerekek eltitkolják egymás elől problémáikat.

Végeredményben, ha egy gyerek úgy érzi, hogy nem szeretik, méltatlannak vagy „nem elég jónak” tartják otthon, ezt a rossz érzését magával viszi az iskolába is, ami megnehezíti, hogy jó barátokat szerezzen, vagy megtartsa azokat. Rövidtávon a barátságok kiheverhetik a visszautasításokat.

Megan elmesélte, hogy amikor az anyukája kórházban volt, elbújt az öltözőben, és minden barátját eltaszította: „Mondtam nekik, hogy menjenek el, és hagyjanak magamra.” Később kibékült velük.

Késői serdülőkorban a fiatalok, akik már szoros kapcsolatokat teremtettek másokkal, fordulhatnak segítségért barátaikhoz, de azt is tudják, hogy azok türelme sem kimeríthetetlen. A szexuális kapcsolatok kölcsönös bizalommal járnak, ami előnyös lehet egy ideig, de a problémák esetén serdülőkori szituációk komplikációjához is vezethet.

Egy további nehézség, hogy a barátok nem mindig értik meg azt a dühöt, haragot, néha gyűlöletet, amit egy ifjú érezhet beteg vagy rokkant szülője iránt. Visszataszíthatja őket ez a fajta viselkedés, amely nem illik bele a jóról és rosszról alkotott felfogásukba. A fiatal ezt érezheti, és emiatt egyre távolabb kerül barátaitól, s mintsem, hogy kiszoruljon másokkal való kapcsolataiból, inkább eltitkolja igazi érzéseit.

Az otthon nehézségekkel küzdő fiatalabb serdülők kapcsolataikban általában tagadják a gondokat vagy időlegesen elfelejtik – ritkább, hogy a kölcsönös bizalom uralkodik. Gyerekcsoportok tagjai, akik együtt lógnak az iskolából, támogathatják egymást a felnőtt társadalomra vonatkozó kétségbeejtő, negatívabb kép alkotásában, és azzal támasztják alá önpusztító és káros viselkedésüket, hogy tagadva a fontosságát, közösen vállalják a következményeket. Átmeneti megnyugvást kínálnak azáltal, hogy lehetővé teszik a gyerek számára, hogy kevésbé érezze magát egyedül.

A házi orvosok

A házi orvosoknak sok lehetőségük van a családok segítésére. Felajánlhatnak meghallgatási időpontokat; meglátogathatják váratlanul is – teljesen szabályszerűen – a családot, hogy megállapítsák, van-e szükség érzelmi vagy más segítségre. Számon tarthatják a gondot viselő fél egészségi állapotát is, akárcsak a betegét.

Tapasztalatunk szerint a házi orvosok, szembetalálva magukat egy hosszú lefolyású, krónikus betegséggel, ritkán kérdezik meg az új beteget, hogy van-e szükség segítségre a gyerekek mellé (vagy bármilyen másféle segítségre), de ha a páciens nyíltan rákérdez, a tőlük telhető legjobban cselekszenek.

Időt szakítanak, hogy kivizsgálás vagy egy baleset alkalmával információkkal szolgáljanak a gyerekeknek, felnőtteknek egyaránt. Olyan, kezelésre szoruló betegséget is

felfedezhetnek gyerekekben vagy gondozókon, amelyek valószínűleg érzelmi gondokra vezethetők vissza. Ezt oly módon közlik, hogy a szülőnek nem kelljen szégyenkeznie vagy vétkesnek éreznie magát. Néhányan képesek úgy végighallgatni valakit, hogy nem ítélkeznek, és a páciens vagy hozzátartozója nem érzi, hogy az idejét vesztegeti. Vannak házi orvosok, akik fel vannak készülve, hogy a családdal együtt elviseljék a reménytelenség vagy frusztráltság érzését, és nem fordítanak hátat, amikor úgy érzik, „már úgyszincs több, amit tehetnének.”

Sajnos, tapasztalatunk szerint az ilyen kapcsolatok inkább kivételesek, mint szabályszerűek. Az orvos elszomoríthatja a családot azzal, hogy visszautasítja az információszerezést célzó kéréseket, azzal, hogy nem beszélget velük a halálról, az orvosságokról vagy más nyugtalanító dolgokról, azzal, hogy világosan mindenki tudtára adja: nem ér rá. A páciensek megtanulhatják, hogy semmi jóra ne számítsanak; nagyon kevesen panaszkodnak, még ha egyértelmű is a sérelem.

Néhány orvos tudja, hogyan kell alapvető érzelmi támaszt nyújtani veszteségeik miatt depressziós embereknek, vagy akár bármilyen trauma, nehéz helyzet esetén, és ha szükséges, talál okot vagy mentséget egy-egy látogatás elhalasztására. Néha a társadalmi osztálykülönbség, a vallási vagy a származási korlátok is elválasztják az orvost és páciensét, növelik a kommunikációs nehézségeket.

Szaktanácsadók vagy pszichoterapeuták?

Van pár dolog, amit a legjobb olyasvalakivel megvitatni, aki speciálisan képzett, aki nem kapkod, aki képes végighallgatni és segíteni anélkül, hogy a gyerekeknek vagy a felnőtteknek aggódniuk kellé attól, milyen hatást váltanak ki a gondjaik.

Nem merik közölni legaggasztóbb gondolataikat azokról, akiknek szerepe van az életükben. Egy felnőtt, aki mégis felfedi ezeket a gondokat, nem mindig képes egészen belátni, hogy mért volt azoknak ilyen hatalmuk a gyerek felett, mért találta őket annyira ijesztőnek, és egy beszélgetés után a gyerek sem talál bennük már semmi zavarót. De beszélgetés közben azt érezheti, hogy annyira förtelmesek a gondolatai, hogy senki sem hallgathatná végig anélkül, hogy el ne ítélne miattuk.

Nehézségek adódhatnak, míg döntés születik, hogy a gyereket szaktanácsadóhoz vagy pszichoterapeutához vigyék. Egy igazolásra van szükség, hogy a környezetében élő felnőtteknek segítségre van szükségük. Olyan papír is kellhet, ami magát a problémát igazolja. Néhány szülő úgy érzi, az állapota a saját hibája, és nem tudja elviselni a szörnyű kár tudatát, amit szerinte a gyerekének okozott azáltal, hogy beteggé vagy rokkanttá vált.

Nehéz találni valakit, akiben a szülők megbízhatnak. Szerencsés, ha a tanácsadó a körzeti orvosi ellátáshoz tartozik, s ha alkalomadtán úgy látja, hogy szükség van egy kivizsgálásra, ez az orvossal való konzultáció normális részének tűnik. Néhány önsegítő szervezet biztosít olyan tanácsadókat, akiknek speciális tapasztalataik vannak különös állapotokról, s akik fel vannak készítve, hogy ugyanúgy figyeljenek a családtagokra, mint a páciensre.

Nagyobb gyerekek maguk is elmehetnek a szaktanácsadóhoz; vannak szervezetek, amelyek ingyenes vagy olcsó tanácsadással állnak a tizenévesek és fiatalok rendelkezésére. Egy ilyen szervezet segíthet a szülőknek is, akik nem tudják, hogyan beszéljenek tizenéves gyermekükkel.

Némely serdülő elfogadja, ha egy felnőtt úgy dönt, hogy elküldi őt egy beszélgetésre, hogy kiderüljön, van-e szüksége segítségre. A szülők ragaszkodhatnak ahhoz, hogy a gyerek egy bizonyos számú foglalkozáson részt vegyen, mielőtt eldöntik, folytatják-e vagy sem.

Hosszú távon a serdülők maguk is eldönthetik, szükséges-e vagy akarják-e az ilyen segítséget, és hogy lesz-e valami haszna, de a kitartó szülői érdeklődés segíthet nekik, hogy helyesen döntsenek. Akár egy vagy két összejövétel is hasznos lehet.

A fiatalabb gyerekek esetében szüleik döntenek, hogy elviszik vagy elküldik őket szaktanácsadóhoz. Nevelési tanácsadók, családsegítő központok vagy más szervezetek biztosíthatnak helyi szolgáltatásokat gyerekeknek és szüleiknek, ha felismerhető probléma jelenik meg. Fel vannak készülve a szülők segítségére, hogy azok képessé váljanak súlyos betegségekről vagy közeli rokon haláláról beszélgetni a gyerekeikkel, abban a reményben, hogy megakadályozzák a problémák későbbi súlyosbodását.

Kulturális gondok

Mikor más családba vagy más kultúrához tartozó gyerekek próbálunk segíteni, nem egy félreértés adódhat. A felnőttek feltevései, hogy a gyerekek miként látják saját kulturális közegükből szüleik betegségét, tapasztalatunk szerint általában nem helytállóak. Amikor az ismeretek hiányához a gyerek faji, vallási és osztálybéli háttéréről alkotott téves feltételezések is hozzáadódnak, egyre csökken az esélye, hogy kiderüljön, mi okoz gondot a gyerekeknek.

Még a gyerekekkel való beszélgetés folyamán is léphetnek fel komplikációk. Ha egy férfi tanár segíteni akar egy tizenéves tanulólánynak, gondosan utána kell néznie, nem egy olyan kulturális csoporthoz tartozik-e a gyermek, ahol a férfiak nem beszélhetnek lányokkal. Az iskolán belül ugyan feloldódhat némely kulturális szabály, de ha a tanár otthon, vagy az iskolán kívül kísérel meg beszélni a lánnyal, az csak nagyobb zavart kelthet. A lány jó híre és házassági esélyei komolyan kompromittálva lennének, ha valaki együtt látja őket. Nehéz egy liberálisabb kulturális csoporthoz tartozó férfinak elfogadni e tényezők létezését, s megpróbálhatja elutasítani őket. De ha azt feltételezi, hogy a lány kultúrájában egyformán érvényesek a szabályok, és ez a különös lány valójában egy némileg különböző társadalmi csoporthoz tartozik, ahol például lenéznek azokat a családokat, ahol a nemeket így megkülönböztetik, a lány megsértődhetne azon, amit a tanár tudatlanságának vélt.

Több gyerekekkel találkoztunk, akinek a szülei egyáltalán nem úgy reagáltak, ahogy más emberek feltételezték volna. Ezek a gyerekek olyan kulturális háttérrel rendelkeztek, amely különbözni látszott a tanáraikétól, de lényegesen nem különbözött. Tanárok, orvosok vagy bárki más hitelt adhat a kijelentésnek, hogy a szülők szeretnek, gondoskodnak, és a legjobbat akarják gyerekeiknek, de az ebben kételkedő gyerekeknek is igazuk lehet. Néha a gyerekek jó okkal titkolnak el dolgokat szüleik elől. Még az is, ha a szülő megtudja, hogy a gyerek valaki családon kívülinek a családtagok betegségéről vagy rokkantságáról beszélt, olyan gondot okozhat a gyerekeknek, amit egy kívülálló el sem tud képzelni.

Hihetetlenül fontos, hogy számoljunk saját tudatlanságunkkal, amikor megpróbáljuk megérteni, hogy valaki más, egy felnőtt vagy egy gyerek milyennek látja a világot.

Fordította: Szávai Eszter